

is not individuals that control machines, but highly evolved machines that insight, analyze, regulate and guide man's life, learning and growth" [4, С. 19]. To a large extent, we might as well know ourselves better than AI. We can only entrust our own planning, improvement and promotion to machines and algorithms. In this case, how to ensure the education value of AI has become a thorny problem.

Conclusion. The application of AI has been unstoppable. It is necessary for us to think about how education will exist in the era of AI. For example, AI replaces human brain. What is the significance and value of education? "Man machine integration", how to change the way and nature of education? In the face of the moral problems brought by AI, what kind of ethical choices education will make, etc., these will become inevitable problems for future mankind.

List of sources used:

1. Harari, Y. Homo Deus: A Brief History of Tomorrow. Beijing: CITIC Press, 2017, 286 p.
2. Kurzweil, R. The singularity is near: when humans transmitted biology. Beijing: China machine press, 2011, P. 228.
3. Kurzweil, R. The singularity is near: when humans transmitted biology. Beijing: China machine press, 2011, P. 13.
4. Tang, H. W. How education will exist in the era of artificial intelligence. Educational research, 2018, PP. 18-24.
5. Wu, J. The era of intelligence. Beijing: CITIC Publishing Group, 2016, PP. 364-365.

Годзь Н.Б.

докт. філос., наук, доцент,
професор кафедри філософії,
Інститут соціально-гуманітарних технологій,
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»,
Харків, Україна

Чжан Хунвей,
аспірант кафедри філософії,
Інститут соціально-гуманітарних технологій,
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»,
Харків, Україна
Jamussi City, China

ІСТОРИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ЕКСКУРС ДО ФУТУРОЛОГІЧНИХ ПРАЦЬ

Футурологія та прогностика на сьогодні мають певним чином сформовану історію власного розвитку. Серед перших авторів, яких можливо нагадати є Ф. Полак та Е. Боулдінг (1973), Н. Луман (1976), С. Сангчай (1975), В. Рольбецький (1971), В.В. Шкода (2005), А. Фомічев (2008). Поступово коло авторів, які присвячують свої дослідження розгляду прогностики та футурології поширюється, тому ми маємо нагоду назвати таких авторів, як А.В. Турчин (2013), О.В. Лашко (2019), Л. та А. Опейд (2020), П.О. Селігей (2023), Р.А. Slaughter, (1998), L.E. Burton, (2005). Серед китайського контенту дослідників маємо нагоду зазначити праці Оу Чунцзін (2001); Пенчен Гуна (2020); Б.С. Жанга та З. Фанга (2003); Лінь Цін'юе (2016). У свій час, Н. Луман припускав, що модель «відкритого майбутнього»

виникла вже у XVII-XVIII століттях і стимулював її виникнення насамперед розвиток саме буржуазного суспільства. В той час змінилися уявлення серед технічно і економічно розвиненої частини суспільства стосовно розуміння феномену часу та відповідно природи форм минулого. Майбутнє стало означатися як «далеке майбутнє» та «близьке майбутнє». Як писав Н. Луман, філософія поступово переосмислила погляд на майбутнє, зокрема за допомогою дворівневої теорії часу, розрізняючи «вічний час» і «час змінних подій». У праці Р. Слотера «Futures beyond dystopia», як зазначає у передмові Кен Вілбер, окрім головних аспектів дослідження майбутнього вводиться розгляд феномену «Антиутопії», який дійсно впливає на розуміння ситуації як близького минулого, так і майбутнього. Окрім того, вводиться до аналізу аспект дослідження поняття «ф'ючерс», та «стандарти у ф'ючерсної роботи», навколишнє середовище. Надалі розробляється питання створення та підтримки «інститутів передбачення», про що пишеться у Р. Слотера, які означаються каталізаторами цивілізації. Річард Слотер пропонує вводити поняття «інтегральності» в дослідження майбутнього, де як він пише «саме знання про можливе майбутнє змінює це можливе майбутнє». Гун Пенчен писав (2020), що в Китаї завжди мали добре розвинене «почуття історії», а оскільки всі люди у світі різні, тому кожна нація має свою історію. У нього вдала метафора (2021), що «Майбутнє — це морква, віслюк, що штовхає свій млин у житті, сприймає його як свій ідеал, формуючи таким чином образ майбутнього та надихаючи його рухатися вперед». У матеріалах (2021) розглядається «свідомість прогресу» та «образ майбутнього» протягом останніх 100 років.

Таким чином, ми маємо нагоду побачити, що футурологічні та прогностичні дослідження не лише еволюціонують, але підхід до них вимагає постійного повертання до минулого, порівняння і дослідження. Сучасний стан глобалістичного суспільства з глобальними і екологічними питаннями та проблемами також формує нові уявлення та розуміння мети футурології загалом. Недаремно в свій час ми підіймали питання дослідження такого поняття та відповідно феномену як «рутинізація», який насамперед описує ситуацію призвичаєння, введення в обіг (і не лише нового).

Список використаних джерел:

1. Годзь, Н.Б. (2020) Значення концепту рутинізації та феномену культурних стереотипів у феноменологічних дослідженнях. Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я тези доп. 28-ї міжнар. наук.-практ. конф. MicroCAD–2020, [28-30 жовтня 2020 р.] : у 5 ч. Ч. 4 / ред. Є. І. Сокол. – Харків : Планета-Прінт.
2. Годзь, Н. Б. (2017). Вступ до екологічної футурології: монографія. Харків: Видавець Олександр Савчук.
3. Лашко, О. В. (2019). Психологічна футурологія: проекти майбутнього та реальність сучасної людини. Програма Восьмого всеукраїнського форуму вчених і практиків «Екопсихея».
4. Опейда, Л., & Опейда, А. (2020). Майбуття як філософсько-футурологічна проблема.
5. Селігей, П. О. (2023). Українська мова у 2222 році: Вступ до лінгвофутурології/НАН України, Інститут мовознавства ім. ОО Потебні. кийв: Академперіодика.
6. Турчин, А. В. (2013). Футурологія.
7. Burton, L. E. (2005). Futures beyond Dystopia: Creating Social Foresight. *On the Horizon*, 13(3), 183-186.
8. Luhmann, N. (1976). The future cannot begin: Temporal structures in modern society. *Social Research*, 130-152.
9. Rolbiecki, W. (1971). THE PROSPECTS OF PROGNOSEOLOGY—THE SCIENCE OF FORESEEING THE FUTURE. *ORGANON*, (8).
10. Sangchai, S. (1975). Some aspects of futurism. *Convergence*, 8(3), 25.

11. Slaughter, R. A. (1998). Futures beyond dystopia. *Futures*, 30(10), 993-1002.
12. Polak, F., & Boulding, E. (1973). The image of the future.
13. 歐崇敬. (2001). 未來學方法論 (Vol. 1). 華人智庫.
14. 龔鵬程. (2020). 《未來學》(一~二). 華人文化研究, 8(2), 167-190.
15. 張秉權、方梓勳 (2003)。未來是怎樣的一個舞台？—編者的話。香港戲劇學刊, (4), v-vii.
16. 林青岳. (2016). [戲] 說未來—未來思考活動的遊戲化. 淡江大學未來學研究所碩士班學位論文, 2016, 1-78.
17. 龔鵬程. (2021). 未來學 (五~六). 華人前瞻研究, 17(2), 1-24.

Гончаренко Є.,
аспірант кафедри філософії,
Інститут соціально-гуманітарних технологій,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
Харків, Україна

СВІТ-СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ КАПІТАЛІЗМУ І. ВАЛЕРСТАЙНА

Важливе місце у концепції капіталістичної світ-системи займає модель циклічних ритмів та вікових трендів. Саме вони є першопричиною криз, у тому числі й останньої, яка припадає на наші дні. Валлерстайн використовує ідею кондратьєвського довгострокового циклу (з періодом 40-60 років), який складається з двох фаз: А-фаза (підйом) і В-фаза (спад). Дж. Аррігі виділив чотири цикли «довгих століть» з чотирма центрами накопичення: генуезький (1340-1630), голландський (1630-1780), британський (1780-1930), американський (з 1930). У капіталістичній світ-системі обов'язково присутні країни-гегемони, а також змінюється наповнення «ядра» та «напів-периферії». Таких гегемонів було лише три. Спочатку ним на короткий термін стала Голландія (1620-1672). У цей період формується «ядро», до якого, крім держави-гегемона, увійшли Англія та Північна Франція. Роль напів-периферії грали країни Середземномор'я. Більшість країн світу знаходяться поза межами світової системи. Потім центр поступово переміщується до Англії. Пік її володарювання припадає на ХІХ ст. У цей час фіксується швидке зростання північних штатів США, Пруссії, Швеції. До кінця ХІХ ст. складається стійка конфігурація ядра, до якого входять Великобританія, США, Франція та Німеччина. До напів-периферії входять країни Південної та Східної Європи, Росія, Туреччина, Японія, деякі країни Південної Америки (Чилі, Мексика, Бразилія та ін.). Периферією в цей час були європейські колонії та півколонії в Азії та Африки, більшість країн Латинської Америки. У період між двома світовими війнами статус гегемона переходить до США. Пік панування Америки припав на 1945-1968 роки. Дотримуючись порівняно «лівих» поглядів, Валлерстайн досить велике значення надає потрясінню рубежу 1960 – 1970-х років. у західному світі і, можливо, дещо перебільшує кризовий стан сучасної Америки. Однак не можна з ним не погодитися, що головною передумовою досягнення гегемонії є не брязкання зброєю (хоча «дубинки є головними козирами»), а досягнення державою-гегемоном технологічної, фінансової та торгової переваги. Вирішальна фаза боротьби за гегемонію між конкурентами (трансформація ринкових пріоритетів у структурно закріплені позиції) зазвичай призводить до вирішального зіткнення, яке Валлерстайн образно називає тридцятирічною війною (найбільше імпонує аналогія із «зоряними війнами»). Це не так окрема генеральна кампанія, як серія конфліктів,